

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سریزه

دا کتاب د ښوونکي د دري، پښتو او رياضي د مؤخذ کتابونو د سلسلي څخه يو دي کوم چې په ۱۹۹۹ کال کي د تجربه کارو افغاني پوهانو د يوي ډلي پواسطه ترتيب شوي تر څوله ښوونکو سره د عامه اساسي قابليتونو په زده کړه او پوهه کي مرسته وکړي کوم چې د لومړينو تعليماتو پروگرام په تدريس کي ضروري دي. دا مواد د ډول ډول موادو منابعو په اساس ترتيب شوي دي په خاص ډول د موجوده افغاني لومړينو درسي کتابونو څخه .

د رياضي کتابونه په لاندې ډول ترتيب شوي دي:

● پدي برخه کي شپږ کتابونه موجود دي چې هر يو يې د يو ټولگي لپاره دي
(۱-۶)

● هر کتاب يې د لومړني سويې لپاره د پوره حسابي مفاهيم او مهارتونه د چوکاټ لرونکي دي چې دا چوکاټ له ښوونکو سره په مختلفو لارو او طريقو مرسته کولای شي:

- دا له ښوونکو سره په پوهه کي مرسته کوي چې څنگه حسابي مفاهيم د هر ټولگي د سويې لپاره په مهارتونو تبديل کړي.
- دا له ښوونکو سره مرسته کوي چې څنگه ډول ډول حسابي مفاهيم او مهارتونه په ابتدائي دوران کي په ترتيب سره جوړکړای شي.

● داسې چې د کوم ټولګي په سويه بايد نوي مفاهيم او مهارتونه معرفي کړای شي.

● بيا د هر ټولګي کتاب د ټولو حسابي مهارتونو مثالونه وړاندې کوي کوم چې په يواځې ټولګي کې بايد تر سره شي. دا مثالونه په لاندې ډول له ښوونکي سره مرسته کولای شي.

● دا بېخي کوي چې ټول ښوونکي يو شانته په مفاهيم او مهارتونو کې پوهيږي.

● ښوونکي دا مثالونه ددې لپاره استعمالولای شي چې معلومه کړي ماشومانو مهارتونه زده کړيدي او که نه.

● ښوونکي د ماشومانو لپاره د اضافي تمرين د موادو د انکشاف په خاطر مثالونه استعمالولای شي.

دا مواد يوازي د ښوونکو د استعمال لپاره نه بلکه د ښوونکو روزنې هم ورڅخه استفاده کولای شي.

د بيلګې په توګه: داساسي قابليتونو معرفي کول، د مضمون د محتوا تدریسول، او له ښوونکو سره د ارزانه تدریسي موادو په انکشاف کې مرسته کول کوم چې د قابليتونو سره ارتباط لري.

مفتيش (سوپروايزر) ددې لپاره مثالونه استعمالولای شي، چې معلومه کړي ماشومان په رياضي کې اساسي قابليتونه زده کړي او که نه.

ترتيب کوونکي پدې هيله دي چې ټول افغانی ښوونکي په ذکر شوي مواد

(کتابونه) له ماشومانو سره د کار کولو په برخه کې مفيد او ګټور ومومي.

دلاندي ادارو دفاينده گانو لخوا ترتيب شوي دي:

OI	Ockenden International	اوکنډن انٽرنېشنل
IRC	International Rescue Committee	دڙغورني نړيواله کمیته
AG-BASED	Afghan German Basic Education	افغان جرمن اساسي زده کړې
SCA	Swedish Committee for Afghanis	کمیته سوېډن برای افغانستان
SBA	Solidarite Afghanistan Belgium	
GTZ-BEFARE	GTZ-Basic Education for Afghan Refugees	دافغان دمهاجرو لپاره اساسي زده کړې
AIL	Afghan Institue of Learning	دافغان آموزشی انېستېتوت
CARE	Cooperative Assistance Relief Everywhere	پاملرنه
PSD	Partners for Social Development	داجتماعي ترقي همکارانو
SCF-US	Save the Children Federation - US	دماشومانو دحمایه موسسه
	Afghan Teachers and Schools Union in Quetta	دکوتې د افغاني بنونځيو او معلمينو اتحاديه
CIC	Children in Crisis	ماشومان د ناتار په درشل کې
NAC	Norwegian Afghanistan Committee	دافغانستان دپاره د ناروي کمیته
ECAR	Education Committee for Afghan Refugees	دافغاني مهاجرينو د پاره د بيوني او روزني کمیته
AMNA	Creation of the Pilot Schools in Afghanistan	په افغانستان کې د نمونه بنونځيو ايجاد
HCI	Human Concern International	دبشري مرستو بين المللي موسسه

د شپږم ټولګي رياضي

له ۱۰ څخه ۱۳ رقمي عددونو پورې مقامي ارزښت

۱- د هغو رقمونو مقامي ارزښت وليکئ چې کړی ترې تاوې شوې دي؟

_____	۱ ، ۵۰ (۷) ، ۲۴۰
_____	۶ ، ۴۰۳ ، ۲۱۰ ، (۷) ۹
_____	۶ (۷) ، ۰۰۲ ، ۳۱۱ ، ۹۴۸
_____	۸ ، ۱۰۰ ، ۵ (۷) ، ۳۰۰

۲- لاندې عددونه د ($<$ ، $>$ ، $=$) د نښو په مرسته پرتله کړئ؟

۲۰۰ ، ۴۰۹ ، ۱۹۲ ، ۰۰۲ ۲۰۰ ، ۴۷۰ ، ۱۹۲ ، ۰۰۲

۳- لاندې عددونه ولولئ او وليکئ؟

_____ ۳۰۴ ، ۷۲۱ ، ۳۶۷ ، ۰۰۲
 _____ ۶ ، ۰۹۲ ، ۰۰۱ ، ۰۳۰ ، ۱۰۱

۴- لاندیني عددونه سره جمع او په معیاري ډول یې وليکئ؟

۲۰۱ ، ۰۰۰ ، ۰۰۰ + ۷۲۹ ، ۰۰۰ + ۱

۵- لاندیني عدد په تجزیه یې بڼه وليکئ؟

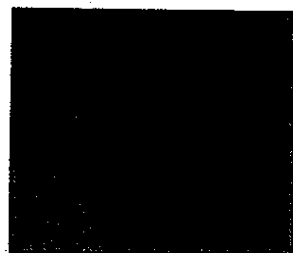
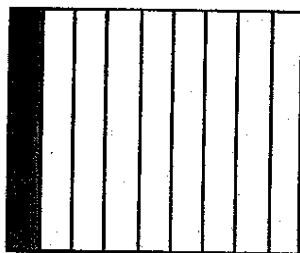
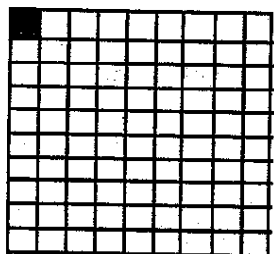
_____ ۱۴ ، ۳۲ ، ۷۰۰ ، ۹۶۵ ، ۰۰۱

د شپږم ټولګي رياضي

اعشاري کسر

لاندي کسرونه مطالعه کړئ او وگورئ يو صحيح عدد او اعشاري کسر څه ډول ښودل شوې دی.

يو عدد پر ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ داسې ويشل کيږي چې د اعشاري نڅبنه د ۱۰ له پاره يوه خانه د ۱۰۰ له پاره دوه خانې او د ۱۰۰۰ له پاره درې خانې د عدد په چپ لوري کې ليکل کيږي.

$$0.01 = \frac{1}{100}$$

$$0.1 = \frac{1}{10}$$

$$1.000$$

$$0.5 = 1.0 \div 2$$

$$0.2 = 1.00 \div 2$$

$$0.375 = 1.000 \div 375$$

$$0.024 = 1.0000 \div 24$$

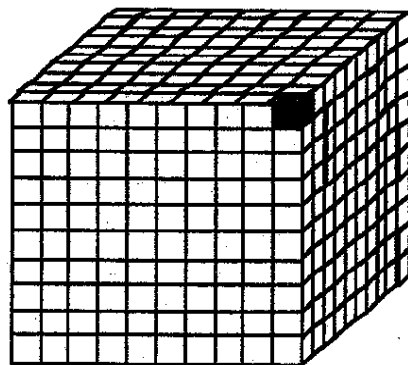
$$1.290 = 1.0000 \div 1290$$

$$2.5 = 1.0 \div 25$$

$$0.25 = 1.00 \div 25$$

$$0.001 = 1.0000 \div 1$$

$$0.375 = 1.0000 \div 375$$

$$0.001 = \frac{1}{1000}$$

۵- لاندې عددونه په اعشار کسرونو وپړئ؟

$$\begin{aligned} &= 10 \div 6 \\ &= 10 \div 11 \\ &= 100 \div 4 \\ &= 100 \div 24 \\ &= 1000 \div 22 \\ &= 1000 \div 492 \end{aligned}$$

۶- د اعشار نڅېبه د صحيح عددونو د يويزو، لسيزو، سلیزو د اعشار د کسرونو لسم، سلم او زرم څخه بیلول.

سلیزونه	لسيزونه	يويزونه	اعشاری	لسم	سلم	زرم
		۱	,	.		
		.	,	۱		
		.	,	.	۱	
		.	,	.	.	۱

۷- لاندې عددونه په پاسني چارت کې وليکئ؟

۳ ، ۱

۱ ، ۰۰۲

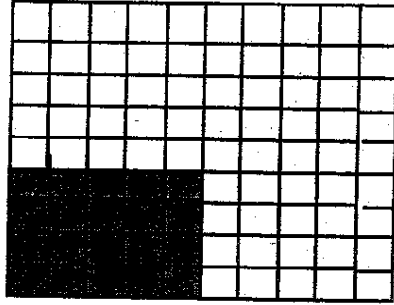
۱۲ ، ۰۱

پر اعشاري کسر د عامو کسرونو بدلول:

پر اعشاري کسرونو د عامو کسرونو بدلولو کې صورت باید پر مخرج

وويشو.

مثال:

$$.25 = \frac{25}{100} = \frac{1}{4}$$

۸- لاندې عام کسرونه پر اعشاري کسرونو واړوئ؟

$$6/15$$

$$1/2$$

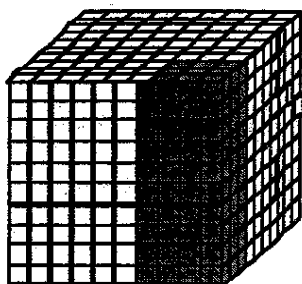
$$3/4$$

$$13/100$$

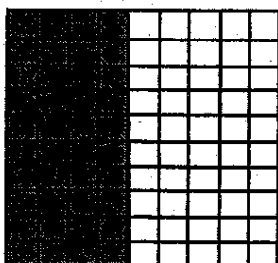
$$16/25$$

د اعشار کسرونو پرتله:

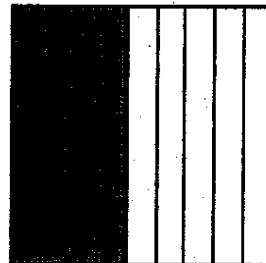
اعشاری کسرونه مطالعه کړئ او وگورئ چې مساوي دي.

... ۰.۴ ...

... ۰.۴ ...

... ۰.۴ ...

اعشاری کسرونو جمع کول:

د اعشاری کسرونو د جمع کولو لپاره اعشاری علامه یو پر بل باندې لیکل کیږي.

سلیزونه	لسیزونه	یویزونه	اعشاری علامه	لسم	سلم	زرم
۱	۲	۳	,	.	۱	۷
+	۱	.	,	۵	۸	۲
۱	۲	۳	,	۵	۹	۹

۹- لاندې اعشاری عددونه جمع کړئ؟

$$۲۳۱.۶۰$$

$$۷۹۲.۰۷۵$$

$$۱.۲۳۰$$

$$۱۰۱.۰۳$$

$$+۱۶.۹۲۵$$

$$+۲۱.۳۲۵$$

$$\underline{+۵۴۳.۶۳۱}$$

$$\underline{۲۲.۵۵۵}$$

۱۰- عبارتې پوښتنه:

صالح بازار ته ولاړ. یوې خور یې ورڅخه د سور کاتین ۷۵، ۴ متره توکر وغوښت، بلې خور یې ورڅخه ۲۵، ۵ متره ژیر کاتین وغوښت او ورور یې ورڅخه ۱۵، ۳ متره شین کاتین وغوښت. صالح به څو متره توکر اخیستی وي؟

د اعشاري کسرونو تفریق:

د اعشاري کسر په تفریق کې د اعشاري علامه یو د بل لاندې لیکل کېږي.

زرونه	سلونه	لسونه	اعشاریه	یویزونه	لسیزونه	سلیزونه
۷	۱۱	۹	,	۹	۱۰	۰
۲	۸	۵	,		۷	-۱
۵	۳	۴	,	۸	۳	۰

۱۱- لاندې کسرونه تفریق کړئ؟

$$\begin{array}{r}
 ۴, ۸۰ \\
 -۲, ۱۱ \\
 \hline
 ۲, ۶۹
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 ۳, ۴۰ \\
 -۱, ۰۵۶ \\
 \hline
 ۲, ۳۴۴
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 ۱۰۰, ۰۰۵ \\
 -۱۷, ۲۵ \\
 \hline
 ۸۲, ۷۵
 \end{array}$$

۱۲- عبارتې پوښتنه:

لعل گل په خپل دوکان کې ۹۸، ۲۷ کپلو ګرام چای درلود. ۴۵، ۱۲ کپلو ګرامه یې خرڅ کړ. څومره چای ورته په دکان کې پاته دی؟

د اعشاري کسر ضرب:

د دوو اعشاري عددونو د ضربولو له پاره د ضربیدونکو عددونو اعشاري نخبو ښي خواته رقمونه وشمیرئ، مثلاً پر ۱.۰۹×۱.۳ کې ۲ کې څلور رقمه کیږي. د اعشار نخبو په ځواب کې د همدغو رقمونو په شمیره یعنی ۴ ځانې چې خواته ولیکئ.

$$۰.۱۵ = ۰.۳ \times ۰.۵$$

۱۳- لاندې عددونه ضرب کړئ؟

$$= ۰.۴ \times ۰.۲$$

$$= ۰.۲ \times ۰.۵$$

$$= ۰.۵ \times ۰.۰۲$$

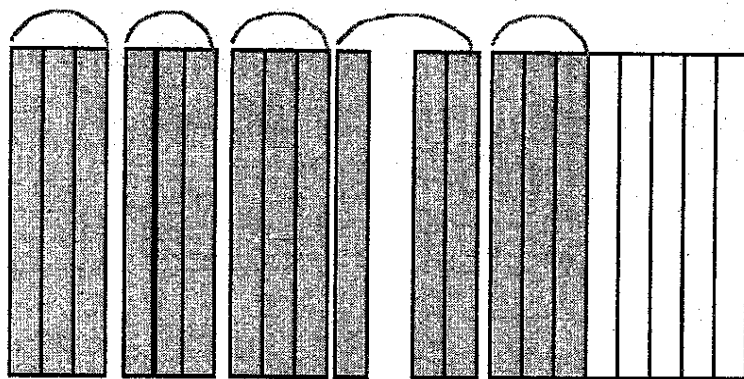
$$= ۰.۰۹ \times ۰.۰۴$$

۱۴- عبارتي پوښتنه:

نوربه د یوې جوړې کالیو د گنډلو لپاره ۸۳۵، ۵ متر توکر ته اړه لري. که ۹۵ جوړې کالی وگنډي. څومره توکر ته به ضرورت ولري؟

د اعشاري کسرونو ویش

پر اعشار کسرونو د اعشار کسرونو په ویشلو کې له مقسوم علیه څخه د اعشار علامه ایسته کوو، بیا د اعشار له نخبې څخه وروسته بڼې لوري ته ځانې شمېرو او په همغه شمیر خانو د اعشار نخبه او د مقسوم عدد بڼې لوري ته منتقلوو. لکه:

$$5 = 0.3 \div 1.5$$

مثالونه:

$$4.5 = 0.05 \div 0.25$$

$$6 = 0.6 \div 0.1$$

$$0.5 = 0.3 \div 1.5$$

$$2.0 = 0.2 \div 0.1$$

$$0.5 = 0.3 \div 1.5$$

۱۵ - ویشی:

$$\begin{array}{r} \dots 5 \overline{) \dots 42} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \dots 8 \overline{) 2.88} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \dots 3 \overline{) 3.69} \end{array}$$

$$0.05 + 23 = 4.$$

$$= 0.04 \div 32$$

$$= 0.5 \div 25$$

$$= 2.02 \times 4 = 1.$$

$$0.1 \times 0.34$$

$$= 1.123 - 6291$$

$$= 0.6 \times 0.5$$

عبارتي پوښتنه:

حمېد په ۲۴ ساعتو کې د يو کتاب ۳۴۶، ۵ مخه په کمپيوټر کې
داخل کړل. په ۳ ساعتونو کې به شو مخه په کمپيوټر کې داخل کړي؟

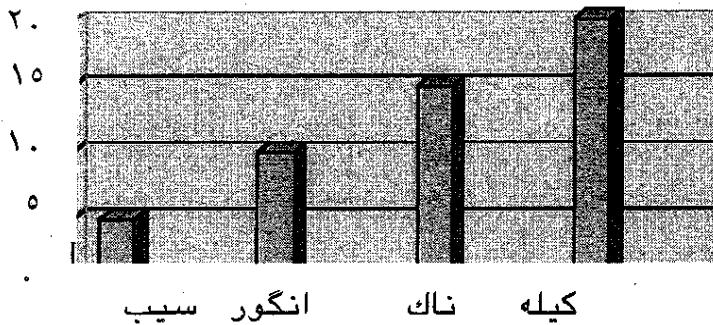
نسبت

نسبت د هغو دوو عددونو مقایسه کولو ته وائي چې په يو کسر کې راشي.

مثال:

له ۵۰ کوچنيانو څخه وغوښتل شول چې د خپلې خوښې ۴ ډوله میوو نومونه

واخلي.

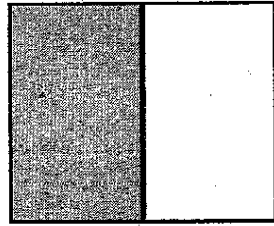

$$\text{سیب} \quad 5/50 = 1/10 \quad \text{او یا} \quad 1:10$$

$$\text{انگور} \quad 10/50 = 1/5 \quad \text{او یا} \quad 1:5$$

$$\text{ناک} \quad 15/50 = 3/10 \quad \text{او یا} \quad 3:10$$

$$\text{کیله} \quad 20/50 = 2/5 \quad \text{او یا} \quad 2:5$$

د نسبت پر کسرونو اړول:

کولای شو چې نسبت په کسر وپروو.

مثال:

$$1/2 = 2:1$$

$$19:15 = 15/19$$

$$14/11 = 11:14$$

۱۷- د لاندینيو عددونو نسبتونه وليکئ؟

۴ او ۵ ۱۲ او ۹۴ ۵، ۳ او ۴

۱۸- عبارتې پوښتنې:

د نذېر غویي په يوه ورځ کې ۷۰، ۴ متر مربع مخکه او د

اکرم غویي په يوه ورځ کې ۶۵، ۳۹ متر مربع مخکه يوې کوي. د

دواړو يوې شونو مخکو نسبت وليکئ؟

د ۷ کپلو گرامو غنمو او ۷ کيلو گرامه وريجو بيې په ترتيب سره

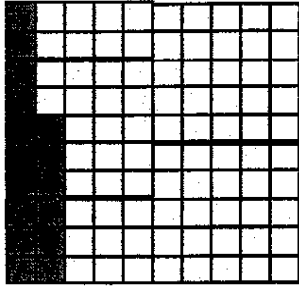
۷۸، ۹۵۰۰۰ افغانی او ۵۹، ۲۰۰۰۰ افغانی دي. د غنمو او وريجو د

بيو نسبت وليکئ؟

فیصد

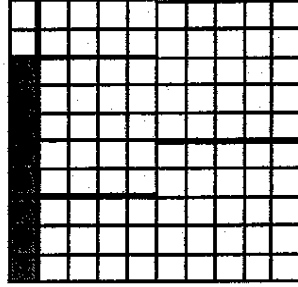
د اعشار کسر پر فیصد واروئ.

پر فیصد د اعشار کسرونو په اړولو کې صورت په مخرج وویښئ. بیا جواب په سلو کې ضرب کړئ.

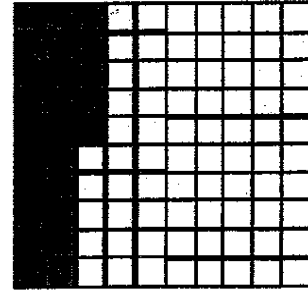
۱۶ %

$$۱۶\% = ۱۰۰ \times \dots ۱۶ = \frac{۱۶}{۱۰۰}$$

۸ %

$$\%۸ = ۱۰۰ \times \dots ۸ = \frac{۸}{۱۰۰}$$

۲۵ %

$$۲۵\% = ۱۰۰ \times \dots ۲۵ = \frac{۲۵}{۱۰۰}$$

۱۹- لاندې کسرونه په فیصد واروئ؟.

$$= ۲۷۵/۱۰۰۰ \quad = ۲/۱۰۰ \quad = ۱۶/۱۰۰$$

عبارتي پوښتنه:

- خبر گل څه هندوانی په ۹۸۷، ۵۰۰ افغانیو رانیولی او په ۵۱۷

۵۵.۱ افغانیو یې خرڅې کړې. د گټې فیصدی یې محاسبه کړئ؟

- د احمد مور په یوه میاشت کې ۱۰۰۰، ۱۰۰ افغانی تنخواه واخیسته. دهغې

تنخواه ۱۰، ۰۰۰ افغانی زیاته شوه. د زیاتوب فیصدی محاسبه کړئ؟

د تقریبي صحیح عدد د اعشاري کسر بدلون:

کیدای شی کسرونه په بیخي نژدې صحیح عدد وارول شی.

عدد	بیخي صحیح عدد ته بدلون	بیخي نژدې لسم ته بدلون	بیخي نژدې سلم ته بدلون	بیخي نژدې زرم ته بدلون
۳۶ ، ۷۳	۳۷	۳۶ ، ۷	۳۶ ، ۷۳	۳۶ ، ۷۳
۱۵ ، ۲۰۱	۱۵	۱۵ ، ۲	۱۵ ، ۲	۲۵ ، ۲۰
۴ ، ۴۶۷۵	۵	۴ ، ۵	۴ ، ۴۷	۴ ، ۴۷۸
۷۳ ، ۸۴۶۵	۷۴	۷۳ ، ۸	۷۳ ، ۸۵	۷۳ ، ۸۴۷

ددې لپاره چې د یو اعشار کسر مثلاً ۳۶ ، ۷۳ پر بیخي نژدې صحیح عدد واروو، د اعشاري د بنی خوا ته رقم ته گورو. که چیرې د عدد رقم ۵ او یا تر هغه زیات او ورڅخه ۱ اخلو او له صحیح عدد سره یې جمع کوو او د اعشاري نخښی خواته له نورو رقمونو څخه صرف نظر کوو. په دی توگه که ۳۶ ، ۷۳ په تقریبي صحیح عدد واروو. ۳۶ ، ۷۳ په ۳۷ بدلیري.

که چیری یو اعشاري کسر په تقریبي لسم واروو. مثلاً ۱۵ ، ۲۰۱ نو د سلمی خانی رقم ته گورو.

که دغه رقم ۵ او یا ورڅخه زیات وی . ۱ قبلوو او له هغه رقم سره یې جمع کوو چې په خانه کې دی او پاتی پریردو. نو ۱۵ ، ۲۰۱ په ۱۵ ، ۲ بدلیري.

همدغسې که چیرې اعشاري عدد سلمی ته په نژدې عدد واروو. مثلاً

۴، ۶۷۵، ۴ د اعشاري د نخبی بی خواته د زرم خانی رقم ته گورو. که دغه رقم تر ۵ کم وی، ورڅخه صرف نظر کوو. که تر ۵ زیات وی ۱ ورڅخه قبلوو او د سلمی خانی له رقم سر بی جمع کوو. نو ۴، ۶۷۵، ۴ په ۴، ۶۷۵ بدلیږي

په همدغه توگه که اعشاري عدد زرم ته په نژدی عدد واړوو. مثلاً ۳۷، ۸۴۶۵ د اعشاري په لس زرو ته گورو. که ۵ وی او یا د ۵ زیات وي. مونږ هغه یو قبلوو او د زرم خانی سره بی جمع کوو او په نتیجه کې عدد په ۳۷، ۸۵۷ باندې تبدیل کیږي او که ۵ څخه کم وی، نو په هماغه شان بی پریږدو.

۲۰- لاندې عددونه بیخی د نژدی عددو له رویه تکمیل کړئ.

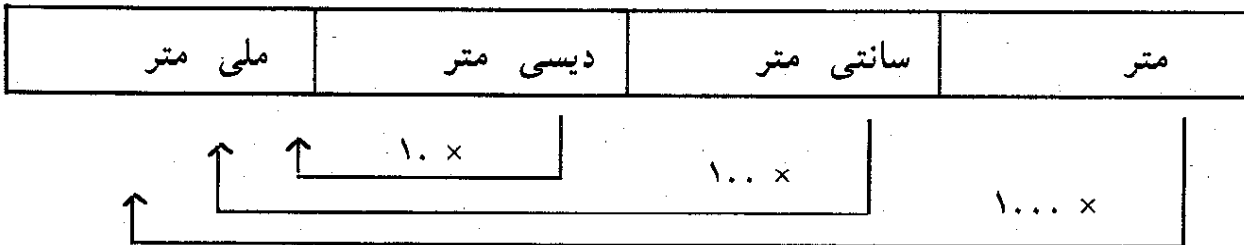
عدد	بیخی نژدی زرم ته بدلون	بیخی نژدی سلم ته بدلون	بیخی صحیح عدد ته بدلون
۳، ۷۰۰۰۰			
۴۸، ۲۶۰۰			
۰، ۶۸۷۸			
۰، ۳۴۲۰			
۱۲۶، ۰۸۰۰			
۳۷، ۰۰۰۳			

٦٢٨ .١١.٥				
٢٣ .٤٧٩٢				
٨٦ .٥٥٥٥				
١٦٩ .٢٤٦٨				
٥٩٧ .٨٣٥٢				

اندازه

د اندازه کولو واحدونه:

که د اندازه گېری لوی واحدونه په کوچنیو واحدونو تبدیل کړو. نو هغوی به ۱۰ ، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ باندې ضربوو.

مثال:

$$۲۵ \text{ متره} = ۲۵ \times ۱۰ = ۲۵۰ \text{ دیسې متره}$$

$$۲۵ \text{ متره} = ۲۵ \times ۱۰۰ = ۲۵۰۰ \text{ سانتی متره}$$

$$۲۵ \text{ متره} = ۲۵ \times ۱۰۰۰ = ۲۵۰۰۰ \text{ ملی متره}$$

۲۱- لاندې واحدونه لکه څنګه چې ښودل شوي دي، تبدیل کړئ؟

۶، ۳ متره دیسې متره

۲۵ دیسې متره ملی متره

۵۶ متره سانتی متر

۶۶، ۹ متره ملی متره

۶۴، ۱ متره ملی متره

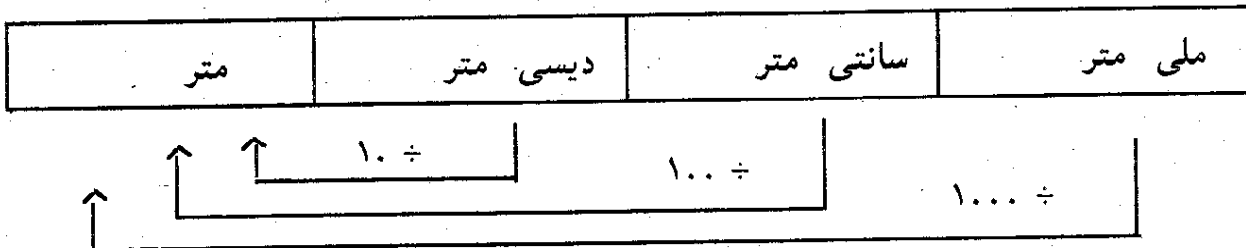
۸، ۰۴ دیسې متره سانتی متره

۹، ۴ ديسي متره سانتي متره

۷۴۳ متره ملي متره

۲۰۰ سانتي متره ملي متره

د کوچنيو واحدونو په لوی واحدونو د بدلولو په خاطر يې په ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ سره تقسيموو، لکه څنگه چې په چارټ کې ښوول شوي دي.

مثال:

$$2 \text{ ملي متره} = 2 = 100 \div 2 = 0.02 \text{ ديسي متره}$$

$$5 \text{ سانتي متره} = 5 = 100 \div 5 = 0.05 \text{ متره}$$

$$12 \text{ ملي متره} = 12 = 1000 \div 12 = 0.12 \text{ متره}$$

۲۲- لاندې واحدونه لکه څنګه چې بنودل شوي دي. تبدیل کړئ؟

$$۷,۹ \text{ دېسې متره} = \boxed{} \text{ متره}$$

$$۱۴۷ \text{ دېسې متره} = \boxed{} \text{ ملی متره}$$

$$۵۶ \text{ سانتي متره} = \boxed{} \text{ متره}$$

$$۴,۹ \text{ سانتي متره} = \boxed{} \text{ دېسې متره}$$

$$۱۴,۶ \text{ سانتي متره} = \boxed{} \text{ ملی متره}$$

$$۸,۰۴ \text{ دېسې متره} = \boxed{} \text{ متره}$$

$$۶۶,۹۰ \text{ ملی متره} = \boxed{} \text{ متره}$$

$$۷۴۳ \text{ متره} = \boxed{} \text{ ملی متره}$$

$$۱۲۰۰ \text{ ملی متره} = \boxed{} \text{ متره}$$

محيط:

هغه ساحه چې يو شکل احاطه کوي، هغه ته د هغه شکل محيط وايي.

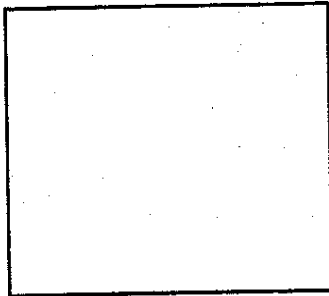
د مربع محيط :

د مربع د محيط د پيدا

کولو لپاره يې اضلاعي

سره جمع کوو.

۴ سانتي متر

۴ سانتي متر

۴ سانتي متر

۴ سانتي متر

د مربع محيط عبارت دی له:

$$16 = 4 + 4 + 4 + 4 = \text{ضلع} + \text{ضلع} + \text{ضلع} + \text{ضلع}$$

$$16 = 4 \times 4 \text{ او يا}$$

۲۳- عبارتي پوښتنې:

غواړو چې له خپلې مربع شکل باغچې رسي را چاپيره کړو. يوه څنډه يې ۵، ۱۴ متره ده. څومره رسي وربکارېږي؟

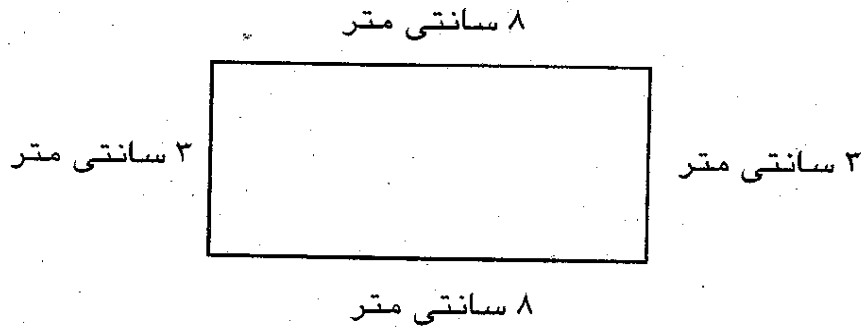
۲۴- حمېد يو مربع شکل ميز لري. يوه خوا يې ۵، ۲ متره ده.

څومره فته پکار ده چې له ټولو څنډو راتاوه شي؟

د مستطیل محیط

د مستطیل د محیط د پیدا کولو له پاره یې اضلاع سره جمع کوو.

مثال

د مستطیل محیط:

ضلع + ضلع + ضلع + ضلع

$$۲۲ \text{ سانتی متره} = ۸ + ۳ + ۸ + ۳$$

$$۲۲ \text{ سانتی متره} = (۸ + ۳) \times ۲$$

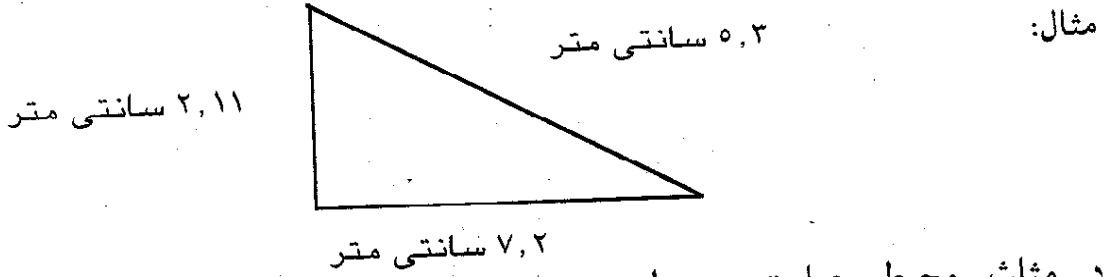
عبارتي پوښتنه:

۲۴- یوه مستطیل شکله باغچه ۳۲ متره اوږده او ۲۰ متره سوروره

ده. خو متره کتاره به ورڅخه تاوه شي؟

د مثلث محیط:

د مثلث د محیط د پیدا کولو له پاره یې اضلاع سره جمع کوو.

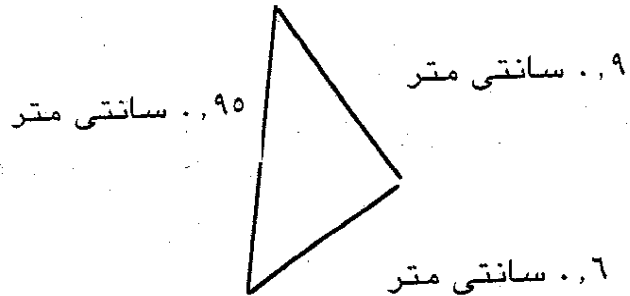
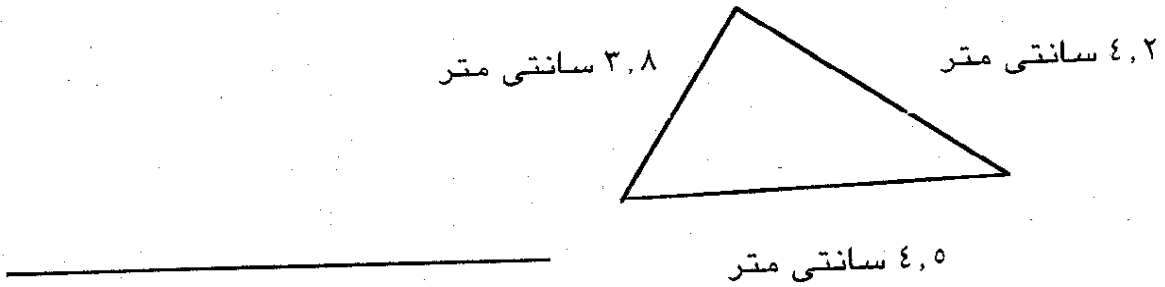

د مثلث محیط عبارت دی له:

ضلع + ضلع + ضلع

$$۷,۲ + ۲,۱۱ + ۵,۲ = ۱۴,۵۱ \text{ سانتي متره}$$

۲۵- د لاندې مثلث محیط پیدا کوئ؟

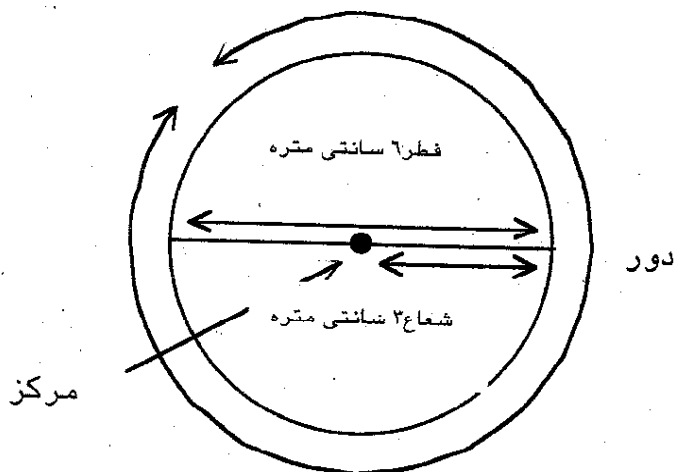
د شپږم ټولګي ریاضي

د دایرې محیط:

د دایرې محیط هغه ساحه ته وایي چې د دایرې په چارچاپیره

موجود وی.

محیط

$$\text{قطر} = \text{شعاع} \times ۲ = ۳ \times ۲$$

$$۶ = ۲ \text{ سانتی متره}$$

$$\frac{\text{محیط دایره}}{\text{قطر دایره}} = \text{پای}$$

$$\pi (\text{پای}) = \frac{۲۲}{۷} = ۳,۱۴$$

پای یو ثابت قیمت څخه عبارت دي چې د دایرې د محیط او د

مساحت په پیدا کولو کې ورڅخه استفاده کیږي.

عبارتي پوښتنې: نسیم د یو دایروي حوض په شاوخوا کې فواري جوړوي.

له دایرې او د هغې تر مرکز پورې فاصله ۵، ۳ متره ده. د هغه بل

چارچاپیره اندازه ولیکن چې د حوض شاه و خوا یې احاط کړې ده.

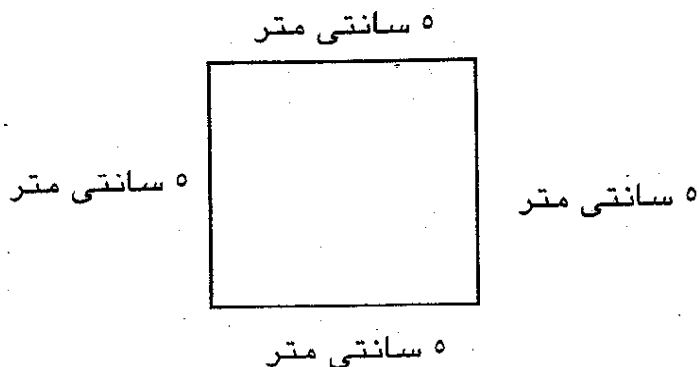
مساحت:

د مربع مساحت:

د مربع مساحت د مساحت په مربع کې د ننه د مربعگانو شمیر ته

وایي.

مثال:

د مربع مساحت:

د مربع مساحت = ضلع \times ضلع

د مربع مساحت = 5 سانتي متره \times 5 سانتي متره = 25 سانتي متره مربع

عبارتي پوښتني:

۲۷- يوه مربع شکله کوټه ۵، ۷ متره اوږده ده. که د ديوال او

يوې غالي تر منځه يو متر (۱) فاصله وي، د داسې يوې غالي

اندازه به څومره وي چې کوټه پټه کړي؟

د يوې مربع شکل حويلې اوږدوالی ۲۵، ۱۰ متره دی. د حويلې

مساحت به په متر مربع څومره وي؟

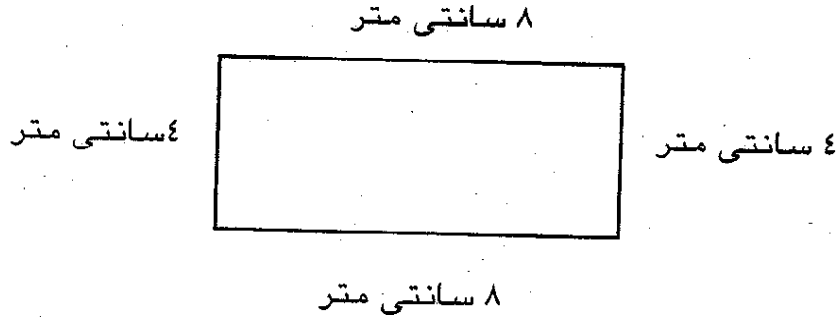
د يوې مربع شکل غالي مساحت به څومره وي، که هر طرف يې

۵، ۲ متره وي؟

د مستطیل مساحت:

د مستطیل مساحت په مربع کې د ننه مربعگانو شمیر ته وايي.

مثال:

د مستطیل مساحت :

مساحت = طول × عرض

$$۸ \text{ سانتي متره} \times ۴ \text{ سانتي متره} = ۳۲ \text{ سانتي متره مربع}$$

عبارتي پوښتنې:

يو بڼي ۵، ۹ متره اوږد او ۲۵، ۶ متره سوره وړ دی. مساحت

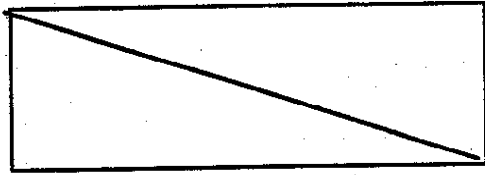
يې څومره کيږي؟

د يو ميدان اوږدوالی ۲۵، ۱۹ متره او سور يې ۶، ۱۷ متره دی.

مساحت يې پيدا کړئ؟

د مثلث مساحت:

د مثلث د ننه د مربع گانو شمیر د مثلث مساحت رانښيي.

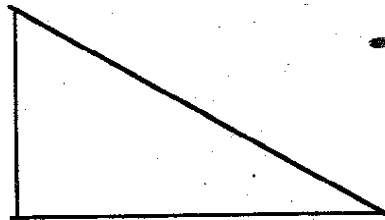

مثال:

په یاد ولرئ چې د مثلث مساحت د مستطیل د مساحت نیمه برخه

ده.

جگوالی = ۸ سانتي متر

قاعدہ = ۱۵ سانتي متره

قاعدہ × ارتفاع

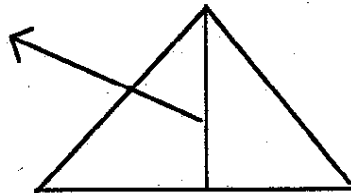
————— = مثلثی مساحت

۲

د مثلث مساحت = ۱۵ سانتي متره × ۸ سانتي متره = ۶۰ سانتي متر مربع

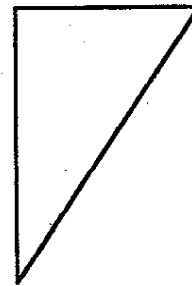
۲۹- د لاندې مثلثونو مساحت پیدا کړئ؟

۳ سانتي متره

۱۱,۵ متره

۵ سانتي متره

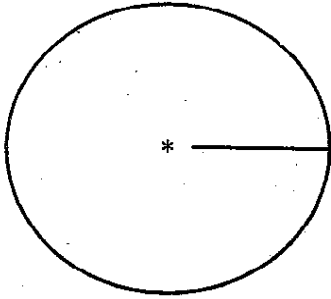
۱۳,۲ سانتي متره

د دایرې مساحت:

د دایرې مساحت د مربعگانو هغه شمیر ته وایي چې په دایرې کې

دي

مثال:

د دایرې مساحت :
پای \times د شعاع مربع
 $۲۸,۲۶ = ۳ \times ۳ \times ۳$ سانتي متره مربع

عبارتی پوښتنې:

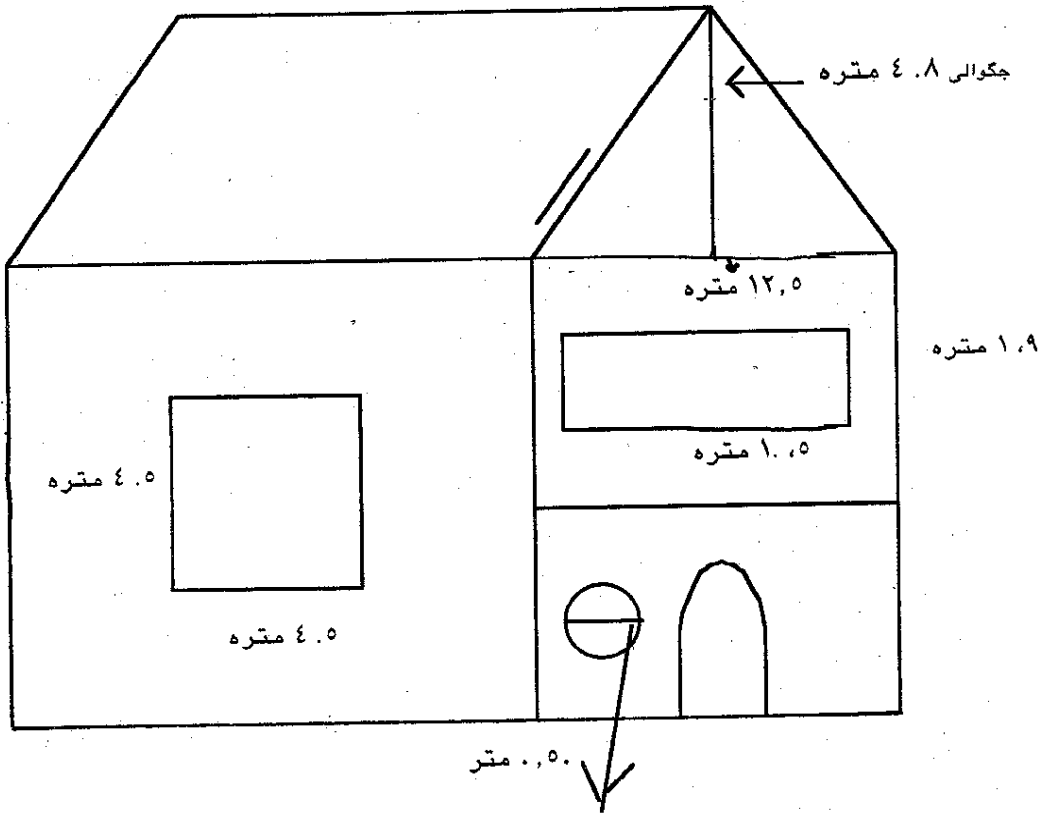
د داسې یوې دایرې مساحت ولیکئ چې قطر یې ۱۶،۵۰ متره

وی؟

- نوریه غواړې چې د گلانو له پاره یو دایروي شکل پتی چې شعاع ۵ متره وي، جوړه کړي. د نوموړې دایروي شکل پتی مساحت خومره دی؟

- که د باغ مساحت ۱۰۲۰۵ سانتي متره مربع وي. خومره گلانو ته آرتیا لري؟

۳۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ؟

- د هغې دایرې مساحت چې دروازې ته نږدې ده څومره دي چې قاعده یې ۱۲.۵ متره او جگوالی ۸، ۴ متره دی؟

د هغې کړکۍ مساحت چې د خوا په طرف واقع او اوږدوالی یې ۵، ۴ متره دی، څومره دی؟

د هغې کړکۍ مساحت چې مخې ته قرار لری او ۱.۵ متر اوږدوالی او ۱.۹ متره سور لری، څومره کیږي؟

د شپږم ټولګي ریاضي

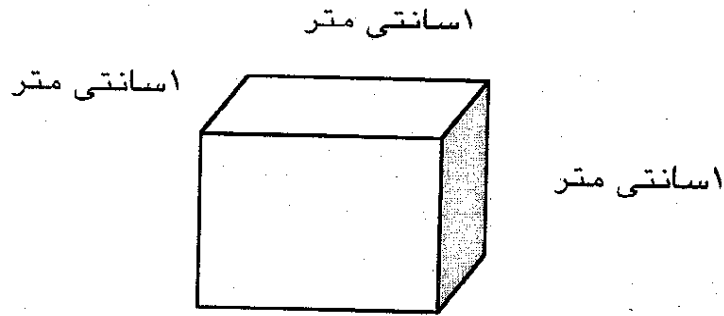
حجم:

د مکعب حجم:

په مکعب کې شامله فضا د مکعب حجم جوړوي.

د یو شی حجم د شکل ظرفیت دی.

مثال:

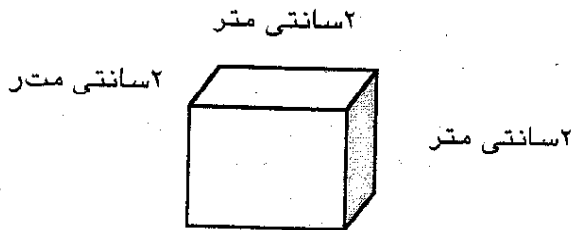
د مکعب حجم = طول × عرض × ارتفاع

د مکعب حجم = ۱ سانتي متر × ۱ سانتي متر × ۱ سانتي متر =

د مکعب حجم = ۱ سانتي متره مکعب

۳۲- لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

د لاندې مکعب حجم پیدا کړئ؟

يو مڪعب رسم ڪري چي هره ڙي يي 6، 3 سانتي متره وي، حجم
يي معلوم ڪري؟

د چايو د داسي يو ڪارتن حجم پيدا ڪري چي هره ڙي يي 4.0
سانتي متره وي؟

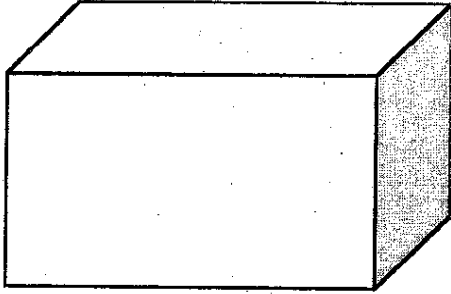
د مکعب مستطیل حجم:

د مکعب مستطیل حجم هغه فضا ته وایی چې د هغه په د ننه کې شامل وي.

مثال:

۴ سانتي متره

۲ سانتي متره

۳ سانتي متره

د مکعب مستطیل حجم

اوږدوالی × سور × جگوالی

۲ سانتي متره × ۲ سانتي متره × ۴ سانتي متره

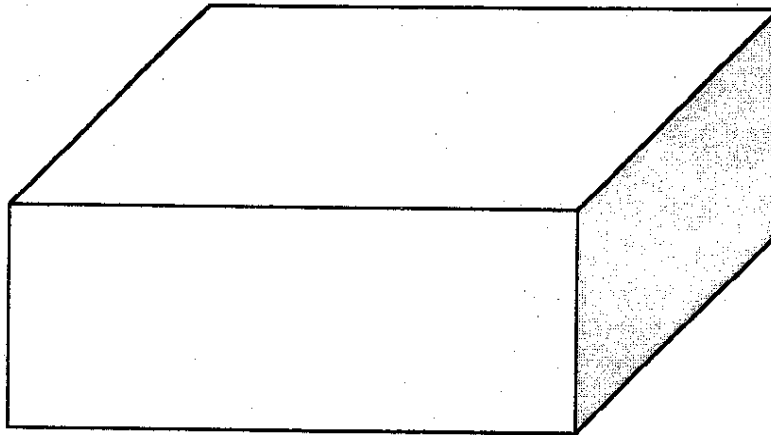
= ۲۴ سانتي متر مکعب

۳۳- لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ.

د لاندې مکعب مستطیل حجم پیدا کړئ؟

۹ سانتي متره

۷,۲ سانتي متره

۵ سانتي متره

د قند د يوې داسې قطي حجم معلوم كړئ چې اوږدوالي يې
۶,۹ سانتي متره، سور يې ۵,۱ سانتي متره او ارتفاع يې ۴,۳
سانتي متره وي؟

د سېمټو د يوې مستطيل شكله بلاک حجم پيدا كړئ چې اوږدوالي
يې ۱۲,۴ متره، سور يې ۶,۸ متره جگوالي يې ۶, ۸ وي؟

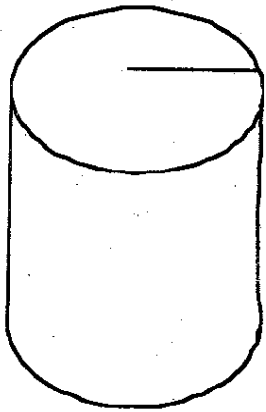
د استوانې حجم:

د استوانې حجم هغې فضا ته وايي چې د ننه يې موجوده وي.

مثال:

يوه استوانه دوه دابروي شكله قاعدې لري چې دواړه برابرو او يو له بلې سره موازي دي.

شعاع ۲ سانتي متر

جگوالی ۵ سانتي متر

د استوانه حجم =

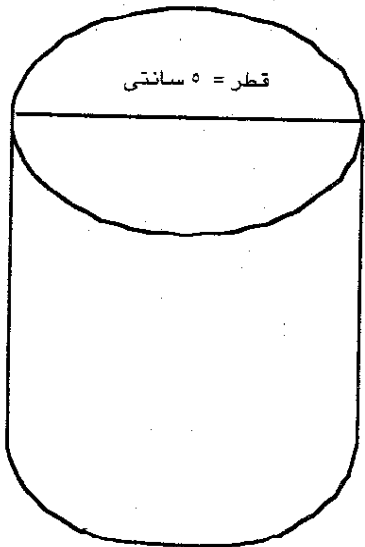
د قاعدې مساحت \times ارتفاع

$$= 5 \times 3, 41 \times 2 \times 2$$

۵۰، ۶۲ سانتي متر مکعب

۳۴- د لاندینې استوانې حجم پیدا کړئ؟

قطر = ۵ سانتي

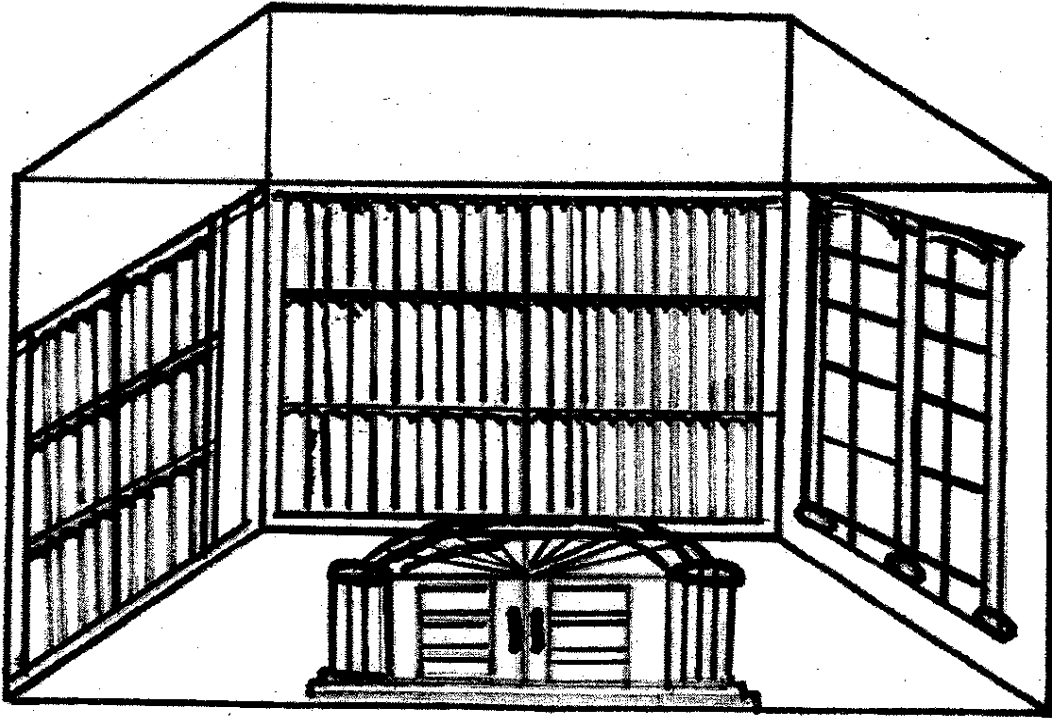
جگوالی ۱۶ سانتي متره

۳۵- عبارتې پوښتنې:

د قهوې د بوتل حجم پیدا کړئ چې استوانه یې شکل لري او قطر یې ۳ سانتي متره او جگوالی یې ۷ سانتي متره وي؟

د اوبو د ټانک حجم په متر مکعب پیدا کړئ چې استوان یې شکل لري، او شعاع یې ۵ متره او جگوالی یې ۱۰ متره وي؟

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ؟

يو کتابتون ۱۰ متره اوږدوالی، ۷ متره سور او ۵ متره جگوالی لري په ژمي کې تودپيړي. د کتابتون د ننه څومتر مکعبه فضا شته چې توده شي؟

که چيری د کتابتون اوږدوالی ، سور او جگوالی دوه چنده شی نو به يې فضا څو متر مکعبه وي؟

**Supported and coordinated by UNICEF and
Save the Children (USA)**

